

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

2	5	3	6	8
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	1	0
---	---	---	---

Master of Arts [Economics] 4th Semester

(2056)

Opt. (i) : ECONOMICS OF AGRICULTURE-II

Paper : MAECO-403 & 404 (In all Mediums)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :- Q. No. 1 is compulsory. Attempt any one question from each unit.

1. Short questions (any ten):

- a. Define Marketing Margin
- b. One role of WTO in regulating agricultural trade
- c. Structure of Rural Credit Market in India
- d. Concept of Adverse Selection
- e. Primary role of NABARD in rural refinancing
- f. Two key indicators of food security
- g. Concept of Marketing Efficiency
- h. Role of Marketing Board
- i. What are Self Help Groups?

- j. Problems faced by Regional Rural Banks in India
- k. What is a Food Assistance Programme?
- l. Primary financial characteristics of agriculture
- m. Define Vertical Market Relationships
- n. Impact of GATT negotiations on agriculture
- o. Two enforcement problems faced in rural credit market

10×2

UNIT-I

- 2. Critically examine the problems of Imperfect Information in rural credit markets. 15
- 3. "Modern agriculture is no longer just farming; it is a complex Agribusiness." Discuss the specific requirements of Agribusiness and Trade Financing. 15

UNIT-II

- 4. Analyze the causes and consequences of Instability in Agricultural Markets. 15
- 5. Discuss the nature and unique characteristics of Agricultural Commodity Markets. 15

UNIT-III

- 6. Define Food Security and discuss its three essential pillars: Availability, Accessibility, and Absorption (Nutrition). 15
- 7. Critically evaluate the evolution of agricultural trade negotiations from the GATT era to the establishment of the WTO. 15

UNIT-IV

8. Examine the salient features and objectives of the National Agricultural Policy. 15
9. Identify the major structural and institutional constraints in the Indian Agricultural sector that hinder the doubling of farmers' income. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— प्रश्न न. 1 अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें।

1. लघु प्रश्न (कोई दस):

- a. विपणन मार्जिन को परिभाषित कीजिए।
- b. कृषिगत व्यापार को विनियमित करने में विश्व व्यापार संगठन (WTO) की एक भूमिका।
- c. भारत में ग्रामीण ऋण बाजार की संरचना।
- d. प्रतिकूल चयन की अवधारणा।
- e. ग्रामीण पुनर्वित्त में NABARD की प्राथमिक भूमिका।
- f. खाद्य सुरक्षा के दो प्रमुख संकेतक।
- g. विपणन दक्षता की अवधारणा।
- h. विपणन बोर्ड की भूमिका।
- i. स्वयं सहायता समूह क्या हैं?
- j. भारत में क्षेत्रीय ग्रामीण बैंकों द्वारा सामना की जाने वाली समस्याएं।

- k. खाद्य सहायता कार्यक्रम क्या है?
 - l. कृषि की प्राथमिक वित्तीय विशेषताएं।
 - m. ऊर्ध्वाधर बाजार संबंधों को परिभाषित कीजिए।
 - n. कृषि पर GATT वार्ताओं का प्रभाव।
 - o. ग्रामीण ऋण बाजार में सामना की जाने वाली दो प्रवर्तन समस्याएं।
- 10×2

यूनिट-I

- 2. ग्रामीण ऋण बाजारों में अपूर्ण सूचना की समस्याओं का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए। 15
- 3. आधुनिक कृषि अब केवल खेती नहीं रह गई है; यह एक जटिल कृषि व्यवसाय है। कृषि व्यवसाय और व्यापार वित्तपोषण की विशिष्ट आवश्यकताओं पर चर्चा कीजिए। 15

यूनिट-II

- 4. कृषिगत बाजारों में अस्थिरता के कारणों और परिणामों का विश्लेषण कीजिए। 15
- 5. कृषिगत वस्तु बाजारों की प्रकृति और विशिष्ट विशेषताओं पर चर्चा कीजिए। 15

यूनिट-III

- 6. खाद्य सुरक्षा को परिभाषित कीजिए और इसके तीन आवश्यक स्तंभ: उपलब्धता, पहुंच और अवशोषण (पोषण) पर चर्चा कीजिए। 15

7. GATT ਯੁਗ ਤੋਂ ਲੈਕਰ WTO ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਕਤ ਬ੍ਯਾਪਾਰ ਵਾਰਤਾਓਂ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੂਲ੍ਯਾਂਕਨ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਕਤ ਨੀਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਔਰ ਉਦੇਸ਼੍ਯੋਂ ਕਾ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਣ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15
9. ਭਾਰਤੀਯ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਕਤ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੀ ਆਯ ਦੋਗੁਨੀ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਬਾਧਾ ਡਾਲਨੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਔਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਬਾਧਾਓਂ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਕੋਈ ਦਸ) :

- ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਮਾਰਜਿਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ WTO ਦੀ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ।
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀ ਬਣਤਰ।
- ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਚੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
- ਪੇਂਡੂ ਪੁਨਰ ਵਿੱਤ ਵਿੱਚ NABARD ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ।
- ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸੂਚਕ।
- ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
- ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹ ਕੀ ਹਨ ?

- j. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰੀ ਪੇਂਡੂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
 - k. ਭੋਜਨ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀ ਹੈ ?
 - l. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿੱਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
 - m. ਲੰਬਕਾਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 - n. ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ GATT ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।
 - o. ਪੇਂਡੂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਦਰਪੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
- 10×2

ਯੂਨਿਟ-I

- 2. ਪੇਂਡੂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਮਾਰਕੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
- 3. “ਆਧੁਨਿਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ।” ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਤ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 15
- 5. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਸਤੂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

- 6. ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਥੰਮ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ: ਉਪਲਬਧਤਾ, ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ, ਅਤੇ ਸਮਾਈ (ਪੋਸ਼ਣ)। 15

7. GATT ਯੁੱਗ ਤੋਂ WTO ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਪਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
9. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 15